

tiun iom strangan formon, oni devas atribui al tio, ke „koko” kaj „kokso” jam estis ricevintaj aliajn signifojn. Parenteze mi rimarkigu ke ankaŭ Karolo Piĉ kritikis — el alia vidpunkto — multajn fakajn neologismojn (vidu „Esperantista” 5 36; 20.5.1950).

Revenante al la artikolo de d-ro Wiener, mi rimarkigu ankoraŭ, ke krom la ĝemelajn radikojn „proced-” kaj „proces-”, oni ankaŭ uzas „procez-”. Plue oni povas aldoni ankoraŭ ekz. „kurs-” — „kurz-”, „interes-” — „interez-”.

La paĝojn 107-132 okupas la unua parto de „Statistiko de 50 000 tekstvortoj” de d-ro Leo Blaas. Ĝi estas daŭrigota en la tria kajero. La vortoj konsiderataj estas tiuj kiuj troviĝas sur ĉ. 195 paĝoj sen prefero prenitaj el ĉ. 115 verkoj de plej diversaj aŭtoroj kaj tradukintoj.

La statistiko mencias nur tiujn elementojn kies ofteco estas minimume 10/50000. En la Tabelo la kolumna titolo „kliŝoj” ŝajnas ne tre taŭga; pli trafa estus „ofteco”.

Mi devas konfesi ke kelkaj aferoj ne estas tute klaraj al mi. Ekzemple mi ne komprenas la uzadon de krampoj en certaj kazoj (malgraŭ la klarigo sur p. 108). Kio estas la diferenco inter Pp don (i) kaj (Pp) dub (a); inter Pe hav (i) kaj (Pe) hav S; inter (R)kora, R landa, kaj R maniera (p. 116)?

Cetere mi supozus, ke „(R)naci(a)” ankaŭ kovras la paradigmon „internaci(a)”. Evidente, tamen, tiel ne estas, ĉar la unua okazas nur 29-foje, la dua, tamen, 55-foje!

Fine, ĉar preseraroj en tia „teksto” ĝenerale ne estas rimarkeblaj, ekstreme zorga korektado estas necesa. Mi opinias ke mi trovis kelkajn erarojn, ekz. sur p. 114 nekomprenebla estas „— 22” sub „granda 59”, dum sub tio kredible devas esti „mal—(a) 27” kaj tiam „— —a 16”. Sur p. 116 „—” sub „franc(a)” kaj „german(a)” devas esti „—a” (komp. p. 128). Sur p. 122 oni legu „1 ĉu 1 143” anstataŭ „7 ĉu 1 143”. Sur p. 131 evidente la radiko „perg” estas malĝusta; kredible temas pri „perd”.

Ja tiom estas klare, ke d-ro Blaas faris grandegan laboron, kiu, kune kun tiu de m-ro Setälä havos — aŭ almenaŭ povos havi — sufiĉe grandan signifon i.a. por la instruado de Esperanto, Koran gratulon!

Paĝojn 133-136 okupas bibliografio de esperantologia literaturo 1940-1948 (P. Neergaard); paĝojn 137-141 tre leginda recenzo pri „Interlingvistiko kaj Esperantologio” de d-ro W. Manders (Neergaard). (Oni vidu ankaŭ la recenzon de d-ro W. Solzbacher en Amerika Esperantisto, Majo-Julio 1950).

Paĝo 142 mencias ankoraŭ du esperantajn katedrojn en Aŭstrujo, kaj tri en Japanujo. Bedaŭrinde prof-o E. Farkas, Szeged, Hungarujo, informas ke dekreto de la Instrua Ministerio de la 18-3-1950 ĉesigas la fruktopromesan lektoraton ĉe la universitato de Szeged.

„Interlingvistiko kaj Esperantologio” de d-ro W. Manders.

(Vidu la bibliografion en la pasinta numero, p. 80).

D-ro P. Neergaard finas sian ampleksan recenzon (vidu „Esperantologio” 1 137-141) pri ĉi tiu verko jene:

„Tiu ĉi libro pri la fundamentaj problemoj de la planlingvistiko meritas la atenton de ĉiuj, kiuj interesiĝas pri la teoria studado de Esperanto kaj de aliaj helplingvoj — jes, ĉiuj seriozaj praktikantoj de tiuj ĉi lingvoj devus ĝin legi. Kiel la enhavo estas instrua, tiel la prezentado de problemoj kaj konkludoj estas objektiva (ne tro ofta kvalito de planlingvistika verkajo) kaj plue tiel klara kaj simpla en vortelektado, ke al vasta publiko tiu ĉi traktajo povas servi kiel sobra enkonduko en la problemaron de interlingvistiko kaj esperantologio.”

Konerne la demandon, ĉu gvidado de la evoluo de Esperanto estas necesa, mi tute samopiniis kun Neergaard, kiu malakceptas la rekomendon de Manders al la esperantologoj, kiom eble deteni sin de ĉia gvidado. Precipe kie temas pri fakaj terminaroj gvidado kaj kunordigado nepre necesas.

D-ro Solzbacher en sia ampleksa recenzo en Amerika Esperantisto 64 (1950) 87 opinias ke la difino kiun Manders donas de Interlingvistiko ne taŭgas. Laŭ M. la interlingvistiko baziĝas sur la konvinko, ke nek Esperanto, nek iu el la aliaj ekzistantaj planlingvoj prezentas tute kontentigan solvon. Laŭ S. tia „bazo” estas *nescienca*. Scienco devas havi nenian antaŭjuĝon pozitivan aŭ negativan. Interlingvistiko povas ekzameni, ĉu Esperanto estas kontentiga de diversaj vidpunktoj, sed ĝi ne povas eliri de la „bazo”, ke ĝi ne estas kontentiga.” Nu, perfekta kredeble neniu lingvo estas aŭ estos, kaj kontentigeo estas io tre subjektiva ... Alia kritiko de d-ro S. estas, ke d-ro M. supertaksas la lingvan aŭtoritaton de IALA, kies nomon li mistradukis kiel „internacia helplingva asocio”, dum ĝi devus teksti „Usona Asocio por Internacia Helplingvo”.

Sur pp 59-63 Manders pritraktas la demandon „kio estas korekta Esperanto?” kaj klopodas uzi ĉe tio la normojn de lingva korekteco de Jespersen. Mi bedaŭras ke Manders tute ignoras tion, kion skribis d-ro E. Wüster pri „ĝusto kaj boneco de esprimo” en sia tre leginda, sed evidente ne sufiĉe konata traktajo, kiu sub la titolo „Esperantologiaj Principoj” okupas la paĝojn (27) — (66) de lia Enciklopedia Vortaro. Rimarkinda diferenco inter la opinioj de Manders kaj Wüster estas, ke ĉi tiu lasta skribas (p. (29)):

„Ĉe eventuala konflikto de kompetenteco” inter lingvuzo kaj prisistema dokumento (t.e. la Fundamento kun siaj oficialaj aldonajoj) „la prisistema dokumento kun natura neceso estas la parto malvenkanta. Jen esenca trajto de vivanta lingvo.” Kontraŭe, laŭ Manders tiu prisistema dokumento eĉ tiam difinus kio estas ĝusta, kaj kio ne.

Lingva boneco, tamen, laŭ Wüster, estas io tute alia kaj ĝi havas plurajn aspektojn. Precipe por ke la „boneco sen konsidero de la lingva unueco” de

la esperanta esprimaro estu kaj restu kiel eble plej granda, gvidado de la evoluo kaj batalo kontraŭ netaŭgaj novaj esprimoj estas necesaj, por ke bonaj, kaj ne malbonaj, esprimoj akiru la sankcion de la lingvuzo.

En sia libro *d-ro Manders* ankaŭ tuŝas la demandon de la „facileco” de planlingvoj (pp 27 k.sekv.). Sur p. 29 li diras: „Tuj kompreneble por lingve instruitaj homoj estas grava avantaĝo, sed sole, se tiun rezulton oni atingis sen malprofito por tiuj, kiuj ne lernis fremdajn lingvojn.” ... „Estas eraro de la naturalistoj apliki principon kies celo estas, igi la lingvon pli alloga por nuntempaj intelektuloj. Maksimuma facileco estas dezirinda ankaŭ por tiuj, kiuj ne posedas ampleksan lingvoscion, kaj ilia nombro ege kreskos post la ĝenerala enkonduko de planlingvo.”

Mi opinias ke pri tio ĉi ankoraŭ unu rimarko estas farenda: „Naturalisma” planlingvo, kia Occidental ekzemple, estas pli facila por okcidentanaj intelektuloj ol „skemisma” lingvo, kia Esperanto, nur se temas pri *pasiva* uzado. Ja estas vere, ke, konante la francan kaj anglan lingvojn, oni senpene povas legi tekston „Occidental”-an, pro tio ke preskaŭ ĉiuj formoj estas rekoneblaj. Sed tuj kiam temas pri *aktiva* uzado de planlingvo, la „skemisma” Esperanto venkas — pri tio mi ne dubas — la „naturalisman” Occidental, per pli granda facileco, ankaŭ por intelektuloj. Oni nur faru iom grandskalan provon. Ja la facileco de la aktiva uzado de Esperanto estas rekta sekvo de ĝia „skemismo”, de ĝia aŭtonoma vortfarado, kaj ŝajnas al mi, ke tuj kompreneble por certa kategorio de homoj, atingita koste de la facileco de aktiva uzo por ĉiuj, ne estas pli ol vanta allogaĵo por suprajuloj.

408.92(023) = 30

„*Esperanto in der Tasche*” (Esperanto en la poŝo. Lingva gvidlibro por ĉiuj okazoj de l' ĉiutaga vivo) de W. kaj H. Wingen. 48 paĝoj kun kovrilo; formato 122 × 227 mm², taŭga por la poŝo. Lingve aprobata de la Lingva Sekcio de GEA. Eldonis: Verlag der Limburger Vereinsdruckerei GmbH, Limburg/Lahn, Germanujo.

Enhavo: Antaŭparolo, enhavotabelo, konciza gramatiko (10 paĝoj), konversacia frazaro kaj terminaro (pp 15-44) okaze de aŭ pri: renkontiĝo, salutado, informiĝo pri la vojo, hotelo, ĉambro, restoracio, manĝoj, leviĝo, enlitiĝo, horloĝo, tempo, kalendaro, aĝo, familio, antaŭfiksoj kaj rendevuoj, vetero, rondiro tra la urbo, ekskurso, poŝtejo, banko, dogankontrolo, kuracisto, frizisto, magazeno, aĉetoj, vestaro, loĝejo, korespondado, lingvoj, nacioj, esperantomovado, amuzoj, sporto, ludoj, tekniko, mezur- kaj pez-unuoj, monspecoj. Restas kvar paĝoj por notoj.

La tuto estas bonega. Preserarojn mi trovis nur unu [pp 44: Aŭto(mobile) estu Aŭto(mobilo), kompreneble]. Ĉi tiu malmpleksa libreto estas trezorujo de esprimoj. Kritikindaj esprimoj estas malmultegaj. Jen: (p 24) „*agariko*” (lamenfungo) estas nocio pli vasta ol „*ŝampinjono*”.

„*Heute vor acht Tagen*” estas germana (kaj nederlanda) idiotismo, kies ĝusta traduko estas: hodiaŭ antaŭ *sep* tagoj, aŭ unu semajno, sed ne, antaŭ *ok* tagoj!

(p 29) „Eble ni rigardos la vidindaĵojn de la urbo” estu: „Eble ni rigardu ...”

„*Sparbanko*” eble estas pli taŭga esprimo ol „*ŝparkaso*”. Sur p. 29 oni parolas pri „*dramejo*” kaj „*filmejo*”, sur p. 40 pri „*teatro*” resp. „*filmteatro*” kaj „*kinejo*”. Precipe la esprimo „*filmejo*” ŝajnas tro dubesenca.

(p. 30) Kutime oni diras „*ĉirkaŭaĵo*”, ne „*ĉirkaŭejo*”. (p. 31) Anstataŭ „*reldigo*” prefere oni diru „*fervoja digo*”. (p. 33) Anstataŭ „*nervoza*” plene sufiĉas „*nerva*”. (p. 35) „*Kolori harojn*” estu „*kolorigi harojn*”. (p. 37) „*Ĝi vere bonvestigas vin!*” estu „*Ĝi vere bonvestas vin!*”.

(p. 43) „*pneŭmatiko*” = „(kaŭĉuka) tubo”. Pneŭmatiko ne estas la ĝusta traduko de la germana vorto „*Reifen*”, mi kredas. Por tio oni uzas la vorton „*radringo*”. La vorto „*rodli*” (p. 42) evidente estas neologismo. Sur p. 36 troviĝas la vorto „*tirligilo*” por tio, kio antaŭ nelonge jam ricevis la nomon „*zipfermilo*”. Sur p. 44 troviĝas la vorto „*fuzilo*”, por tio, por kio la Enciklopedia Vortaro de Wüster donas la vorton „*kandelo*”, kaj la nederlanda Esperanto-vortaro de van Straten la vorton „*sparkilo*”. Ankaŭ tio ĉi montras ke la esperantologoj ja havas gvidan kaj normigan taskon.

Min trafis tio, ke oni tradukis la frazon „*Sind Sie schon fertig!*” per „Ĉu vi jam finis?”. Mi nome ĵus malkovris ke la angla „*ready*” kaj la franca „*prêt*” ne estas tute samsignifaj kun la germana „*fertig*” kaj la nederlanda „*klaar*” kaj „*gereed*”. Angloj kaj francoj uzante sialingvajn ekvivalentojn de „*preta*” ĉiam antaŭenrigardas al tio kio venos. Germanoj kaj nederlandanoj, uzante la menciitajn vortojn, pli ofte returne rigardas: ili parolas pri io finita. Al la esperantologoj mi do demandas: ĉu la supran demandon oni rajtas formuli ankaŭ jene: „Ĉu vi jam estas *preta*?”, t.e. ĉu la uzo de *preta* estu laŭ la germana-nederlanda ekzemplo, aŭ nur laŭ la angla-franca?

Unu ŝokan monstraĵon mi renkontis dufoje en ĉi tiu, cetere bonega, lingva gvidlibro, monstraĵon, kiu kiel pesto invadis nian lingvon deponit la milito. Temas pri la idiotismo „*plejeble*”, supozeble enkondukita de germanaj esperantistoj kiel laŭvortan tradukon de „*möglichst*”. En nia postmilita gazetaro antistoj kiel laŭvortan tradukon de „*möglichst*”. En „*Esperanto in der Tasche*” mi trovis ĝin sur paĝoj 21 kaj 30: „*plejeble baldaŭ*” (*möglichst bald*), „*plejeble frue*” (*möglichst früh*). Esperanto posedas plurajn taŭgajn esprimojn por ĉi tiu nocio: „*kiel eble plej*”, „*laŭeble (plej)*” k.a. Estas tute klare ke *plej* ne rilatas al *eble*. Oni povus diri ekzemple: eble li venos jam morgaŭ; pli eble, tamen, ke nur poste: plej eble li venos sabaton. La logika signifo de „*plej eble*” estas „*verŝajne*”, „*probable*”. Kolegoj redaktoroj, aŭtoroj de lernolibroj, kursgvidantoj, samideanoj, helpu ekstermi ĉi tiun monstran idiotismon en la kiel eble plej mallonga tempo!